

İlköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri*

İnci BALCI**
Yüksel KAVAK***

Özet

Bilgi ve teknolojinin hızla değiştiği 21. yüzyılda toplumsal gelişmenin öncülüğünü yapması beklenen okulların ve yöneticilerinin bu değişimlere aynı hızla uyum sağlayabilmesi için yöneticilerin bilimsel çalışmalardan yararlanmaları beklenir. Çünkü okul yöneticisi, kurumun en üst düzeyindeki yetkilisidir. Okulun amaçlarını gerçekleştirecek, yapısını yaşatacak, iklimini koruyacak, niteliklerini geliştirecek kişidir. Bu araştırma, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre okul yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Ayrıca araştırma ile yöneticilerin ve öğretmenlerin kıdem ve öğrenim durumu değişkenlerine göre öğretmen ve yönetici görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Bilimsel çalışma, ilköğretim okulu yöneticileri, mesleki yeterlik

The opinions of school administrators and teachers on the use of scientific research by school administrators

Abstract

In the 21th century which has witnessed a sudden shift in knowledge and technology, schools and school administrators have been expected to benefit from scientific research to adapt to these changes. School administrator is the head of the institution after all. School administrator, in that respect, is the individual who bears the responsibility of actualizing the school aims, maintaining

* Bu çalışmanın ilk hali, 8. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi'nde (7-8 Kasım 2013, Marmara Üniversitesi) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Uzm.Dr., Hatay Milli Eğitim Müdürlüğü, incibalci@gmail.com

*** Prof.Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, kavak@hacettepe.edu.tr

the school climate and improving the qualities of the school. The study aims to determine whether scientific studies have been used by school administrators. Apart from that, the study investigates if there is a statistically significant difference between two groups, namely teachers and school administrators when level of education and seniority are considered.

Keywords: Scientific study, primary school administrators, professional competence

Giriş

Okul yöneticisi, kurumun en üst düzey yetkilisidir. Okulun amaçlarını gerçekleştirecek, yapısını yaşatacak, iklimini koruyacak, niteliklerini geliştirecek kişidir. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 60. maddesinde müdürün okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirilmesinden sorumlu olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında okulda yaşanan ya da karşılaşılan problemlerin çözümünde okul yöneticisi önemli rol oynar. Hatta bu problemlerin nasıl çözüleceğine kendisi karar verir.

Okulların amaçlarının ortak olması, onların sadece yapısal yönden bir örnekliliğini ortaya koyduğunu belirten Açıklan (1998), bunun dışında okulları birbirinden ayıran özelliklerin, okulun yöneticisinden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Okulun müdür dışında okuldaki tüm öğelerin değişmezliği sağlandığı zaman okulda birçok durumun, davranışın ve düşüncenin okul müdürüne bağlı olarak değişeceğinin gözlenebileceğini belirtmiştir.

Toplumdaki sosyal, politik ve ekonomik değişmelerden etkilenen eğitim kurumu ve yöneticisinin, aynı hızla uyum göstermesi gerekmektedir. Bir okul yöneticisinin en belirgin ve önemli rolü, bu değişim ve gelişmelere göre gerekli eğitim-öğretimi sağlamaktır. Okul yöneticisinin görevleri yasal ve yönetsel metinlerde, liste halinde sıralanabilir, yapacağı işlerin yer ve zamanı belirlenebilir, çalışma takvimi ve planı hazırlanabilir. Ancak yönetici, okulda beklenmedik anda karşılaşılan sorunlara çözüm yolları bulmak ve kurumun amaç ve politikasına uygun olarak bu sorunları çözmek zorundadır (Taymaz, 1997, s. 20-25).

Her bir problemin çözümü belli kararların alınmasını ve alınan her bir karar da belli bilgilerin elde edilmesini gerektirir. Problemlere güvenilir çözümlerin bulunabilmesi her şeyden önce doğru kararların alınabilmesine, doğru kararların alınabilmesi ise doğru bilgilerin kullanılabilmesine bağlıdır. Bu da bilginin gerçek kaynağının ne olduğunu ve kullanırken hangi bilgi dayanaklarından yararlandığının bilincinde olmayı gerektirir (Karasar, 2002, s. 3)

Bilime dayalı problem çözenin en belirgin özelliği, çözümün genel, güvenilir ve insanlarca bilinen en geçerli verilere dayalı olmasıdır. Bilimsel yöntemle çözülen problemlerde prosedür ve bulgular kamunun denetimine açıktır. Problem için çözüm önerisinin kimden geldiği değil, bilimsel olarak temellendirilip temellendirilmediği önem kazanır (Karasar, 2002; Balcı, 2007). Hızlı bir değişim ve gelişmenin yaşandığı 21. yüzyılda ilköğretim okulu yöneticisinin okulunda karşılaşılan ya da yaşanan problemlerin çözümünde dayanak olarak bilimi alması beklenir.

Okul yöneticisi, bilim alanlarından yararlanma yollarını bilmeli ve gerektiğinde bu alanların uzmanlarıyla iş birliği yapabilmelidir. Mesleğinde çok yönlü yetişmiş bir okul yöneticisi, okulundaki çeşitli uzmanlarla daha kolay iş birliği yapabilecek ve bunlar arasındaki koordinasyon rolünü daha rahat oynayabilecektir (Bursalıoğlu, 1998, s. 7). Torun (1996), “Davranışsal Bir Süreç Olarak Yöneticilerde Kendini Geliştirme Yaklaşımı” adlı araştırmasında, kendini geliştirme yolunda çaba harcamayan, kendi potansiyel yetenek ve güçlerinin farkına varamamış, dolayısıyla onları geliştirememiş ve bunların yanı sıra yeni gelişme ve değişimleri yaşayamayan yöneticilerin etkisizleşeceğinden söz etmiştir.

Ülkemizde yönetici yeter(siz)likleri ile ilgili bu durumlar, bilimsel çalışmalardan yararlanmayı yöneticilerin benimsemelerini, günlük yaşamda ve işlerinde uygulamalarını gerekli kılmaktadır. Bilimsel çalışmalardan yararlanmak için çaba harcamayan yöneticiler, bilimsel ve teknolojik alanlardaki gelişmelerden ve değişimlerden habersiz kalacağından ve sorumluluklarını tam olarak yerine getiremeyebilirler ve okulda etkisizleşebilirler.

Reinhartz ve Beach (2004), “Eğitici Liderlik, Değişen Okullar, Değişen Roller” adlı çalışmalarında; mesleki gelişim olarak okul liderlerinin gelişimini ele almışlardır. Liderlerin ilerlemeye ve gelişmeye devam ettikçe kurumlarını büyüttüğünü, dönüştürdüğünü, öğretmen ve öğrenciler için model oluşturduklarını ileri sürmüşlerdir. Esen (1996), “Yönetimde Yaratıcılık ve Kendini Geliştirme” adlı çalışmasında yöneticilerin kendilerini sürekli geliştirmelerinin zaman kullanımı ve etkili karar alma gibi alanlarda yapacağı katkıdan söz etmektedir.

İnsanlar liderleri izlerken, sadece liderlerin ilerlediği kadar ilerleyebilirler. Eğer liderlerin büyümesi durursa, liderlik kabiliyetleri de onunla birlikte duracaktır. Ne kişilik ne de yöntem, kişisel büyümenin yerini tutabilir. Liderler sahip olmadıkları bir şeyi örnekleyemezler. Liderler öğrenmeye ve büyümeye başlarsa, çevrelerindeki diğerlerin de büyümeye başladığını görürler (Maxwell, 2005, s. 23). Lider, bir yönetici olarak yeni gelişmeler karşısında değişimi anlama, özümseme ve anlatma görevine ve yeteneğine sahip olmak zorundadır (Larsen, 1996, s. 84).

Lider, değişim sürecini kişisel olarak da kavramalıdır. Değişim sürecine girip de yol almaya başladığında, bütün yapacağı, olabilecek değişiklikleri kendisini de hoşnut kılacak, gerçek bir değişim olduğunu benimsemektir. Böyle durumlarda da, lider ‘söylediği’ kadar yaparak da diğerlerini teşvik etmek durumundadır. Kişisel örnekler, diğerlerinde isteklilik yarattığı gibi onlara yardımcı olan liderin üstünlüğünü de pekiştirir (Hunt ve Buzan, 2003, s. 214).

Yöneticiler etkin olmaya çalıştıkça, bütün kuruluşun başarı düzeyini yükseltirler. Kendilerinin olduğu kadar diğer insanların da bakış açılarının genişlemesini sağlarlar (Drucker, 1994, s. 202-203). Yöneticiler, ihtiyaçları, ortaya çıktıkça tanımlamaya ve karşılamaya hazır, istekli ve yetili olmalıdırlar. Tüm öğrenme ihtiyaçları önceden tahmin edilemez; örgütler sürekli olarak bir öğrenme ve gelişme felsefesi benimsemelidirler. Sürekli öğrenme ve gelişme felsefesi örgütlerde, bu felsefesi benimseyen yöneticilerle oluşturulabilir. Okuldaki insan ve madde kaynağını en verimli ve etkili biçimde kullanarak okulu yaşatmak, geliştirmek, işletmek durumunda olan okul yöneticilerinin sorumlulukları hızlı değişimle birlikte artmaktadır. Okul yöneticilerinin,

katıldıkları eğitim programları, kurslar, takip ettikleri mesleki yayınlarla, mesleki alanda yeterliklerini geliştirmeleri zorunlu hale gelmektedir (Canman, 2000, s. 126).

Sistemli eğitimin merkezi olan okulların yöneticilerinin kendi mesleki gelişimleri için alanla ilgili olarak bilimsel çalışmaları takip etmeleri ve bunlardan yararlanmaları beklenir. Zira bilgi ve teknolojinin hızla değiştiği 21. yüzyılda bilimsel çalışmalardan yararlanmamak, toplumsal gelişmenin öncülüğünü yapması beklenen eğitim kurumları ve dolayısıyla toplumumuz için büyük bir kayıptır.

Bu araştırma ile ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin algılarına göre okul yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca araştırma ile yöneticilerin ve öğretmenlerin kıdem ve öğrenim durumları değişkenlerine göre öğretmen ve yönetici görüşleri arasında anlamlı fark olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın problem cümlesi “İlköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerine ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri ise aşağıda sıralanmıştır:

1. İlköğretim okulu yöneticilerinin, kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki kendi görüşleri nelerdir?
2. İlköğretim okulu yöneticilerinin, kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki kendi görüşleri;
 - a) Okul yöneticiliğindeki kıdemi
 - b) Öğrenim düzeyi
 - c) Eğitim yönetimi veya kamu yönetimi alanında lisans veya lisansüstü düzeyde öğrenim görme durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmenlerin, ilköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Öğretmenlerin, ilköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri;
 - a) Öğretmenlikteki kıdem
 - b) Öğrenim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. İlköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkında öğretmenlerle yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Bu araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Tarama modelleri geçmişte veya halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Balcı, 2001;

Karasar, 2002). Bu doğrultuda konu ile ilgili alan yazın taraması yapılarak elde edilen bilgiler ışığında hazırlanan veri toplama aracı okul yöneticisi ve öğretmenlere uygulanmıştır. Yönetici ve öğretmenlere, ilköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri sorularak elde edilen veriler ile halen var olan durum betimlenmiştir

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini Hatay ilinde bulunan 623 ilköğretim okulu yöneticisi ve bu okullarda görev yapan 8934 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 232 yönetici ve 570 öğretmen oluşturmaktadır. Yasal metinler, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcılarının, okulun belirtilen işleriyle ilgili olarak okul müdürün verdiği görevleri yapmakla yükümlü kılması, onlara bağımsız karar verme ve uygulama yetkileri vermemiştir (İKY mad. 60-62). Bu nedenle müdür başyardımcısı ile müdür yardımcıları araştırma kapsamına alınmamış, sadece karar verme ve uygulama yetkisine sahip olan okul müdürü yönetici olarak kabul edilmiştir.

Hatay ilinde merkez ilçe dahil toplam 12 ilçe bulunmaktadır. Öğretmen sayısının çokluğu ve evrenin genişliği nedeniyle evren üzerinde çalışılmamış evreni temsil edecek örneklemi belirlemek için oranlı örneklemede örneklem büyüklüğünü saptamada yaygın olarak kullanılan ve Cochran tarafından önerilen formül kullanılmıştır (Balcı, 2007, s. 95).

Evrendeki alt grupların örneklemede temsil edilmelerinin garanti altına alınması için oranlı örnekleme yapılır (Balcı, 2007, s. 85). Örneklem sayısını 12 ilçede bulunan okullara dağılımını yapmak için oranlı örnekleme yapılmıştır. Böylece çalışma, evrenine bağlı olarak 12 ilçedeki 623 okuldan oranlı örnekleme ile seçilen 238 okulun okul yöneticisi ve 368 öğretmenin görüşlerine dayalı olarak yapılmıştır. Olası kayıplar göz önüne alındığından 250 yönetici ve 736 öğretmene anket uygulanmıştır. Ancak eksik bilgilerin bulunduğu 18 yönetici anketi değerlendirmeye alınmamıştır. Öğretmen anketlerinden 638'i geri dönmüştür. Geri dönen anketlerin 58'i eksik doldurulduğundan değerlendirmeye alınmamıştır. Buna göre değerlendirmeye alınan yönetici anketi 232, öğretmen anketi 570'tir.

Veri toplama aracının geliştirilmesi ve uygulanması

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen Yöneticilerin Bilimsel Çalışmalardan Yararlanma Düzeyi adlı anketin öğretmen ve yöneticilere uygulanması ile elde edilmiştir. Yasal metinlerde yer alan okul yöneticilerinin görevleri ve görev tanımları ile alan yazın taramasından elde edilen verilerden madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu üzerinde çalışılarak, yöneticilerin bilimsel çalışmalardan yararlandıklarının somut göstergesi olabilecek durumlardan anket maddeleri oluşturulmuştur.

Anket maddeleri uzman görüşlerine sunulmuş ve önerilerine yer verilmiştir. Görüşlerine başvuru uzmanlar tarafından amacına uygun olduğu ve başka madde yazmaya gerek olmadığını belirtmeleriyle ön uygulamaya uygun hale getirilmiştir. Görüşlerin belirtilebileceği Likert tipi beşli derecelendirme kullanılmıştır. Ölçekte "Hiçbir zaman" seçeneğine 1, "Nadiren" 2, "Bazen" 3, "Çoğu zaman" 4 ve "Her zaman" seçeneğine 5 puan verilmiştir. Dereceleme ölçeğindeki

aralık sayısının, seçenek sayısına bölünmesiyle ($4/5=0.80$) maddelerin değerlendirilmesinde yararlanılacak puanlar belirlenmiştir.

Ölçeğin ön uygulamasında faktör yük değerlerinin .32-69 arasında değiştiği görülmüştür. .302'nin altında faktör yük değeri olan madde bulunmadığı için kapsam dışına alınan madde bulunmamaktadır. 12 maddenin güvenilirlik analizi hesaplandığında Cronbach Alpha değeri= .91 bulunmuştur. Bu değer güvenilirlik açısından oldukça yüksektir.

Verilerin çözümlenmesinde bilgisayar programlarından yararlanılmıştır. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt amaçlara yönelik olarak toplanan veriler, SPSS (The Statistical Packet for The Social Sciences) paket programına kaydedilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermedikleri Kolmogorov-Smirnov testi ile kontrol edilmiştir. Verilerin normal bir dağılım göstermediği görülmüştür. Bu nedenle normal dağılım özelliği göstermeyen dağılım için non-parametrik istatistik teknikleri kullanılmıştır. İkili grupların karşılaştırmalarında “Mann Whitney U-Testi”, üç ve daha fazla olan grupların karşılaştırmalarında “Kruskal Wallis Testi” kullanılarak hesaplama yapılmıştır. Sonuçlar $p<.05$ düzeyinde test edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Bulguların sunulduğunda önce yöneticilere ve öğretmenlere ait kişisel bilgilere yer verilmiştir. Sonra veri toplama aracı ile elde edilen bulgular doğrultusunda tablolar hazırlanmış ve her tabloya ilişkin açıklamalar yapılarak tartışılmıştır.

Okul yöneticilerine ilişkin kişisel bilgilerin dağılımı

Okul yöneticilerinin öğrenim düzeylerine ilişkin dağılım Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Okul Yöneticilerinin Öğrenim Düzeylerine İlişkin Dağılım

Eğitim Durumu	f	%
Yükseköğrenim (2-3 yıl)	61	26,3
Lisans	166	71,6
Lisansüstü	5	2,2

Okul yöneticilerinin öğrenim düzeylerine ilişkin dağılımları incelendiğinde, okul yöneticilerinin yaklaşık dörtte üçü (%72) lisans mezunu, dörtte biri ise (%26) iki veya üç yıllık yükseköğretim kurumlarından mezundur. Okul yöneticilerinin çok az bir kısmı (%2) lisansüstü eğitim mezunudur. Okul yöneticilerinin yöneticilik kıdemlerine ilişkin dağılım Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Okul Yöneticilerinin Yöneticilik Kıdemlerine İlişkin Dağılım

Mesleki kıdem	<i>f</i>	%
1-10 yıl	149	64,2
11-20 yıl	65	28,0
21-30 yıl	18	7,8

Okul yöneticilerinin yöneticilik kıdemlerine ilişkin dağılım incelendiğinde, en az yöneticilik yapanlar, okul yöneticilerinin beşte üçünden fazlasının (%64) 1-10 yıl kıdeme, yaklaşık üçte birinin (%28) 11-20 yıl kıdeme sahip oldukları görülmektedir. En az sayıda olanlar (%8) 21-30 yıl yöneticilik kademine sahip olan okul yöneticileridir.

Okul yöneticilerinin eğitim yönetimi veya kamu yönetimi alanında lisans veya lisansüstü düzeyde öğrenim görme durumlarına ilişkin dağılım Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Okul Yöneticilerinin Eğitim Yönetimi veya Kamu Yönetimi Alanında Lisans veya Lisansüstü Düzeyde Öğrenim Görme Durumlarına İlişkin Dağılım

Eğitim alma durumu	<i>f</i>	%
Evet	15	6,5
Hayır	217	93,5

Okul yöneticilerin eğitim yönetimi veya kamu yönetimi alanında lisans veya lisansüstü düzeyde öğrenim görme durumlarına ilişkin dağılım incelendiğinde, okul yöneticilerinin % 94'ü eğitim yönetimi ya da kamu yönetimi alanında lisans veya yüksek lisans eğitimi almadığını belirtirken, sadece %7'si eğitim yönetimi ya da kamu yönetimi alanında lisans veya yüksek lisans eğitimi aldığını belirtmektedir.

Öğretmenlere ilişkin kişisel bilgilerin dağılımı

Öğretmenlerin öğrenim düzeylerine ilişkin dağılımları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Öğrenim Düzeylerine İlişkin Dağılım

Eğitim Durumu	<i>f</i>	%
Yükseköğrenim	40	7,0
Lisans	508	89,1
Lisansüstü	22	3,9

Öğretmenlerin öğrenim düzeylerine ilişkin dağılımları incelendiğinde, öğretmenlerin onda dokuzu (%89) lisans mezunu, %7'si iki veya üç yıllık yükseköğretim kurumlarından mezundur. Öğretmenlerin sadece %4'ü lisansüstü eğitim mezunudur.

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin dağılımları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine İlişkin Dağılım

Mesleki kıdem	<i>f</i>	%
1-10 yıl	343	60,3
11-20 yıl	169	29,6
21-30 yıl	58	10,3

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin dağılım incelendiğinde, öğretmenlerin beşte üçü (%60) 1-10 yıl kıdeme, üçte biri (%30) 11-20 yıl kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin sadece %10'u 21-30 yıl arası kıdeme sahiptir.

İlköğretim okulu yöneticilerinin kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri

Araştırmanın birinci alt problemi “İlköğretim okulu yöneticilerinin, kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri nelerdir?” şeklinde düzenlenmiştir.

İlköğretim okulu yöneticilerinin, kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin, Kendilerinin Bilimsel Çalışmalardan Yararlanma Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri

Boyutlar	N	Minimum	Maksimum	\bar{x}	S
Bilimsel çalışmalardan yararlanma	232	2,17	5,00	3,83	,47

Tablo 6'da verilen ilköğretim okulu yöneticilerinin, kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, okul yöneticileri, ($\bar{x}=3,83$) düzeyinde bilimsel çalışmalardan yararlandıklarını belirtmektedirler. Başka bir anlatımla, ilköğretim okulu yöneticileri, kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerini “Çoğu zaman” olarak belirtmektedirler. Akçakaza (2009), araştırmasında ilköğretim okullarında yöneticilerin, öğretmenlere göre bilgi yönetimi uygulamalarına yönelik bilgi üretme, bilgiyi paylaşma, bilgiyi kullanma, bilgi kültürü ve bilgi merkezi oluşturma boyutlarının daha yüksek

düzye gerçekteştirdiklerini belirttiklerini bulgulamıştır. Almış (2010), araştırmasında okul yöneticilerinin kendilerini, uygun ortam oluşturma boyutunda en üst düzeyde; bilgiyi elde etme/ üretme, bilgiyi paylaşma ve bilgiyi kullanma boyutlarında üst düzeyde, yeterli gördüklerini bulgulamıştır. Bu bulguların araştırma bulgularına paralellik gösterdiği söylenebilir.

Yöneticilerin kişisel bilgilerine göre ilköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalarından yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri

Araştırmanın ikinci alt problemi “İlköğretim okulu yöneticilerinin kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri;

- Okul yöneticiliğindeki kıdem,
- Öğrenim düzeyi,
- Eğitim yönetimi veya kamu yönetimi alanında lisans veya lisansüstü düzeyde öğrenim görme durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” şeklinde düzenlenmişti.

Yönetici görüşlerinin okul yöneticiliğindeki kıdem durumlarına göre dağılımları

İlköğretim okulu yöneticilerinin, kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri, okul yöneticilerinin yöneticilikteki kıdemlerine göre farklılaşma durumları arasındaki Kruskal Wallis Testi sonucu dağılımları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin, Kendilerinin Bilimsel Çalışmalardan Yararlanma Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri, Okul Yöneticilerinin Yöneticilikteki Kıdemlerine Göre Farklılaşma Durumları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonucu Dağılımları

Boyutlar	Kıdem	N	Sıralar Ortalaması	sd	X ²	p<.05	Anlamlı Fark
Bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyi	1-10 yıl (A)	149	105,29	2	12,499	0,002*	A-B
	11-20 yıl (B)	65	133,12				A-C
	21-30 yıl (C)	18	149,33				B-C

Tablo 7’de verilen ilköğretim okulu yöneticilerinin, kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri, okul yöneticilerinin yöneticilikteki kıdemlerine göre Kruskal Wallis Testi sonuçları incelendiğinde, okul yöneticilerinin yöneticilikteki kıdemlerine göre, $[x^2_{(2)} = 12,499, p < .05]$ anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1-10 yıl yöneticilik kıdeme sahip olan okul yöneticileri, 11-20 yıl ve 21-30 yıl kıdeme sahip olan okul yöneticilerine göre, 11-20 yıl kıdeme sahip olan okul yöneticileri 21-30 yıl kıdeme sahip olanlara göre bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyi açısından kendilerini yeterli bulmamaktadırlar. Başka bir anlatımla, 21-30

yıl yöneticilik kıdemine sahip okul yöneticileri kendilerini, bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyi açısından daha yeterli bulmaktadırlar.

Yönetici görüşlerinin öğrenim düzeyi durumlarına göre dağılımları

İlköğretim okulu yöneticilerinin, kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri, okul yöneticilerinin öğrenim düzeylerine göre farklılaşma durumları arasındaki Kruskal Wallis Testi sonucu dağılımları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin, Kendilerinin Bilimsel Çalışmalardan Yararlanma Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri, Okul Yöneticilerinin Öğrenim Düzeylerine Göre Farklılaşma Durumları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonucu Dağılımları

Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Sıralar Ortalaması	sd	X ²	p<.05	Anlamlı Fark
Bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyi	2-3 yıl E.E (A)	61	134,18	2	6,325	,042*	A-B
	Lisans (B)	166	110,86				A-C
	Lisansüstü (C)	5	88,10				B-C

Tablo 8'de verilen ilköğretim okulu yöneticilerinin, kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri, okul yöneticilerinin öğrenim düzeylerine ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları incelendiğinde, okul yöneticilerinin öğrenim durumlarına göre, $[x^2_{(2)} = 6,325, p < .05]$ anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lisans ve lisansüstü eğitim gören okul yöneticileri, bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerini daha düşük düzeyde algılamakta, 2-3 yıllık yükseköğretim mezunları, kendilerini bilimsel çalışmalardan yararlanma konusunda daha yeterli bulmaktadırlar.

Yönetici görüşlerinin eğitim yönetimi veya kamu yönetimi alanında lisans veya lisansüstü düzeyde öğrenim görme durumlarına göre dağılımları

Okul yöneticilerinin, bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyinin eğitim yönetimi veya kamu yönetimi alanında lisans veya lisansüstü düzeyde öğrenim görme durumlarına ilişkin Mann Whitney U Testi dağılımları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Okul Yöneticilerinin, Bilimsel Çalışmalardan Yararlanma Düzeyinin Eğitim Yönetimi veya Kamu Yönetimi Alanında Lisans veya Lisansüstü Düzeyde Öğrenim Görme Durumlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonucu Dağılımları

Yeterlik Alanı	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyi	Evet	15	120,50	1807,50	1567,500	,811
	Hayır	217	116,22	25220,50		

Tablo 9’da verilen okul yöneticilerinin, bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyinin eğitim yönetimi veya kamu yönetimi alanında lisans veya lisansüstü düzeyde öğrenim görme durumlarına ilişkin Mann Whitney U testi dağılımları incelendiğinde, [$U=1567,500$ $p>.05$], anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Okul yöneticilerinin eğitim yönetimi veya kamu yönetimi alanında lisans veya lisansüstü düzeyde öğrenim görme durumları, onların bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyinin anlamlı bir belirleyicisi değildir. Okul yöneticilerinin eğitim yönetimi veya kamu yönetimi alanında lisans veya lisansüstü öğrenim görme durumları, onların bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerini etkilememektedir.

Öğretmenlerin ilköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Öğretmenlerin, ilköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri nelerdir?” şeklinde düzenlenmişti.

Öğretmenlerin, ilköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

Öğretmenlerin İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Bilimsel Çalışmalardan Yararlanma Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri

Boyutlar	N	Minimum	Maksimum	\bar{x}	S
Bilimsel çalışmalardan yararlanma	569	1,00	4,92	3,19	,68

Tablo 10’da verilen öğretmenlerin, ilköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğretmenler, okul yöneticilerini ($x=3,19$) düzeyinde bilimsel çalışmalardan yararlandıklarını belirtmektedirler. Yani öğretmenler, okul yöneticilerinin “bazen” bilimsel çalışmalardan yararlandıklarını belirtmişlerdir. Almış (2010), araştırmasında öğretmenlerin okul yöneticilerini, uygun ortam oluşturma ve bilgi kullanma boyutlarında üst düzeyde; bilgi elde etme/üretme, bilgi depolama ve bilgiyi paylaşma boyutlarında ise orta düzeyde yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. Bu da araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin kişisel bilgilerine göre ilköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Öğretmenlerin, ilköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri;

- Öğretmenlikteki kıdem,
- Öğrenim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” şeklinde düzenlenmişti.

Öğretmen görüşlerinin öğretmenlikteki kıdem durumlarına göre dağılımları

Öğretmenlerin, okul yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri, öğretmenlikteki kıdemlerine göre farklılaşma durumları arasındaki Kruskal Wallis Testi sonucu dağılımları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Öğretmenlerin Okul Yöneticilerinin Bilimsel Çalışmalardan Yararlanma Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri, Öğretmenlikteki Kıdemlerine Göre Farklılaşma Durumları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Dağılımları

Boyutlar	Kıdem	n	Sıralar Ortalaması	sd	X ²	p<.05	Anlamlı Fark
Bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyi	1-10 yıl (A)	343	284,81	2	1,560	,458	-
	11-20 yıl (B)	169	277,36				
	21-30 yıl (C)	57	308,78				

Tablo 11'de verilen ilköğretim okulu öğretmenlerinin, okul yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri, öğretmenlerin kıdemlerine göre Kruskal Wallis Testi dağılımları incelendiğinde, öğretmenlerin kıdemlerine göre [$\chi^2_{(2)} = 1,560$ $p > .05$] anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğretmenlerin kıdemleri, onların okul yöneticilerinin, bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyine ilişkin görüşlerinin anlamlı bir belirleyicisi değildir.

Öğretmen görüşlerinin öğrenim düzeylerine göre dağılımları

Öğretmenlerin, okul yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri, öğrenim düzeylerine göre farklılaşma durumları arasındaki Kruskal Wallis Testi dağılımları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12

Öğretmenlerin, Okul Yöneticilerinin Bilimsel Çalışmalardan Yararlanma Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri, Öğrenim Düzeylerine Göre Farklılaşma Durumları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonucu Dağılımları

Boyutlar	Kıdem	n	Sıralar Ortalaması	sd	X ²	p<.05	Anlamlı Fark
Bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyi	2-3 yıl Y.Ö.(A)	39	290,44	2	,733	,693	-
	Lisans (B)	508	285,83				
	Lisansüstü (C)	22	256,18				

Tablo 12’de verilen öğretmenlerin, okul yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkındaki görüşleri, öğretmenlerin öğrenim düzeylerine göre Kruskal Wallis Testi dağılımları incelendiğinde, öğretmenlerin öğrenim düzeylerine göre [$\chi^2_{(2)} = ,733$, $p > 0,05$] anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğretmenlerin öğrenim düzeyleri, ilköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyine ilişkin görüşlerinin anlamlı bir belirleyicisi değildir.

İlköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkında yönetici ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması

Araştırmanın beşinci alt problemi “İlköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkında öğretmenlerle yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklinde düzenlenmiştir.

İlköğretim okulu yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyleri hakkında öğretmenlerle yöneticilerin görüşlerine ilişkin Mann Whitney U Testi sonucu dağılımları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Bilimsel Çalışmalardan Yararlanma Düzeyleri Hakkında Öğretmenlerle Yöneticilerin Görüşlerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonucu Dağılımları

Yeterlik Alanı	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyi	Öğretmen	569	337,49	192030,50	29865,500	,000*
	Okul Yöneticisi	232	556,77	129170,50		

Tablo 13’te verilen okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin, okul yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyine ilişkin Mann Whitney U testi sonucu incelendiğinde, [$U=29865,500$ $p < .05$], anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Okul yöneticileri kendilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerini “Çoğu zaman” aralığında yeterli olarak belirtirlerken, öğretmenler okul yöneticilerinin “Bazen” yararlandıklarını ileri sürerek yöneticileri daha az yeterli bulmaktadırlar.

Bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Okul yöneticileri, “Çoğu zaman” ($\bar{x}=3,83$) bilimsel çalışmalardan yararlandıklarını belirtmektedirler. Öğretmenler, okul yöneticilerinin ($\bar{x}=3,19$) düzeyinde “bazen” bilimsel çalışmalardan yararlandıklarını belirtmektedirler. Yönetici ve öğretmen görüşleri arasındaki bu anlamlı fark ile yöneticilerin bilimsel çalışmalardan “her zaman” yararlanmadıklarını belirtmiş olmaları, bilim ve teknolojiye gelişmeleri takip etmeye çalıştıkları ancak geleneksel yönetim anlayışını ve alışkanlığını devam ettirdiklerini ortaya koyabilir. Ayrıca bu fark, bilimsel çalışmalardan yararlanma olguları konusunda yöneticilerin kendi eksiklerinin farkına varamadıkları veya bunu öğretmenlere yansıtamadıkları sonucunu da ortaya koyabilir.

Genel olarak ilköğretim okulu yöneticileri bilimsel çalışmalardan yararlanmalarını “çoğu zaman” düzeyinde görmelerine rağmen 2-3 yıllık yükseköğretim mezunu olan okul yöneticileri, kendilerini bilimsel çalışmalardan yararlanma konusunda lisans ve lisansüstü eğitim gören okul yöneticilerine göre daha yeterli bulmaktadırlar. Ayrıca 21-30 yıl kıdeme sahip okul yöneticileri kendilerini, bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyi konusunda diğerlerine göre daha yeterli bulmaktadırlar. Okul yöneticilerinin eğitim yönetimi veya kamu yönetimi alanında lisans veya lisansüstü düzeyde öğrenim görme durumları, bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeyinin anlamlı bir belirleyicisi olmaktan uzak gibi görünmektedir.

Okul yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma durumlarının “bazen” olduğunu belirten öğretmenlerin, eğitim durumları ve kıdemleri, okul yöneticilerinin bilimsel çalışmalardan yararlanma düzeylerine ilişkin görüşlerinin anlamlı bir belirleyicisi değildir.

İlköğretim okulu yöneticilerinin öğrenim düzeyleri ve kıdemleri ne olursa olsun kendilerini algılama biçimleri ile öğretmenlerin yöneticileri algılamaları farklıdır. Bu sonuç her iki grubun yöneticilerin bilimsel çalışmalardan yararlanma konusunda farklı anlayışa sahip olduklarını akla getirmektedir.

Araştırma bulgularının değerlendirilmesi sonucunda aşağıda belirtilen önerilere ulaşılmıştır.

1. Okul yöneticilerinin, bilimsel çalışmalardan daha fazla yararlanmaları için, yöneticiyi yönlendirecek yasal değişiklikler yapılmalı ve yöneticilere her yıl bilimsel çalışmalardaki gelişimlerden haberdar edecek hizmet içi eğitim olanakları sunulmalıdır.
2. Bilimsel ve teknolojik alanda yaşanan hızlı değişimler, okuldaki madde ve insan kaynağını en verimli ve etkili biçimde kullanarak okulunu yaşatmak, geliştirmek, işletmek durumunda olan okul yöneticisinin sorumluluklarını arttırmaktadır. Yöneticilerin değişime ayak uydurmaları ve sorumluluklarını başarılı bir şekilde yerine getirebilmeleri için;
 - a. Okul yönetici adaylarının göreve başlamadan önce bilimsel çalışmaları izleme, onlardan yararlanma ve uygulama konusunda eğitim almaları,
 - b. Mevcut okul yöneticilerinin bilimsel çalışmaları izleme, onlardan yararlanma ve uygulama konusunda eğitim almaları önerilebilir.
3. Yönetici ve öğretmen görüşleri arasındaki farklar, bilimsel çalışmalardan yararlanma olguları konusunda yöneticilerin kendi eksiklerinin farkına varamadıkları veya bunu öğretmenlere yansıtamadıkları sonucunu ortaya koymaktadır. Yöneticilerle öğretmenler arasında iletişim konusunda sıkıntılar olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin değerlendirmeleri yöneticileri daha iyi bir noktaya taşıma açısından yol gösterici olabilir. Yöneticilerin bunları göz önünde bulundurarak kendilerini objektif olarak değerlendirmeleri ve başka insanların kendilerine ilişkin değerlendirmelerini önemseyip, kendilerini yenilemeleri ve geliştirmeleri önerilebilir.
4. Bilgi ve teknolojinin baş döndürücü bir hızla değiştiği 21. Yüzyılda bilimsel çalışmaları takip etmeleri ve yararlanmaları beklenen il ve ilçe milli eğitim yöneticileri ile eğitim denetmenleri için de benzer çalışmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Açıkalin, A. (1998). *Toplumsal kurumsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Akçakaza, G. (2009). *İlköğretim okullarında bilgi yönetimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Almış, S. (2010). *Eğitim yöneticilerinin bilgi yönetimine ilişkin yeterlikleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Aydın, M. (2001). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Balci A. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem teknik ve ilkeler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Balci İ. (2001). *İlköğretim okulu yöneticilerinin duygusal zeka becerilerini kullanabilme düzeyleri konusunda yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Başbakanlık (2009). "Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yöneticileri Yönetmeliği". *Resmi Gazete: 27318*, 13 Ağustos 2009.
- Başbakanlık (2010). "Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yöneticileri Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik". *Resmi Gazete: 27582*, 15 Mayıs 2010
- Bursahoğlu, Z. (1998). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyükoztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Canman, D. (2000). *İnsan kaynakları yönetimi*. Ankara: Yargı Basım Yayım.
- Celep, C. & Çetin, B. (2003). *Bilgi yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Drucker, P. (1994). *Etkin yöneticilik*. (Çev. A. Özden ve N.Tunalı). İstanbul: Eti Kitapları.
- Erdoğan, İ. (2004). *Öğrenmek gelişmek özgürleşmek*. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Erdoğan, İ. (1997). Eğitimde stratejik yönetim. *Eğitim ve Bilim Dergisi*,104, Ankara.
- Esen, Ş. (1996). *Yönetimde yaratıcılık ve kendini geliştirme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Everton, T., Galton, M. & Pell, T. (2002). Educational research and teacher. *Research Papers in Education*, 17, 373-401
- Fındıkcı, İ. (1996). *Bilgi toplumunda yöneticilerde kendini geliştirme*. İstanbul: Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları.
- Hunt, R. & Buzan, T. (2003) *Düşünen organizasyon iş hayatında başarının temel kuralları*. (Çeviri: Dinç Tayanç). İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Hill, L. (1999). *Liderden lidere*. (Çev. S. Atay). İstanbul: Mess Yayınları.
- James, J. (1997). *Gelecek zamanda düşünmek*. İstanbul: Boyner Holding Yayınları.
- Kaptan, S. (1993). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri* Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Karasar, N. (1994). *Araştırmalarda rapor hazırlama*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Karasar, N. (2002) *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd.Şti.
- Kolamaz, C. (2006). *Destekleyici ve geliştirici liderlik yaklaşımlarının örgütsel bağlılığa etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Larsen, A.T. (1996). Değişim sürecinin rotasını çizmek. *İnsan yönetimi*. Rosen, R. (Ed). İstanbul: Mess Yayınları.
- Meade, B. (2006). *An evaluation the professional development practices of small private christian schools based on the perceptions of administrators and teachers*. Roberts University Virginia.
- Maxwell, J.C. (2005) *İçinizdeki lideri geliştirmek*. (Çev: S.Yeniçeri) İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Özdemir, S. (1997). *Eğitimde örgütsel yenileşme*. Ankara: Pegem Ltd.Şti. Önder Matbaacılık
- Özoğlu, S. Ç. (1994). Bilim ve eğitim ilişkileri. *Eğitim ve Bilim*. Türkiye Bilimler Akademisi: Tüba Bilimsel Toplantı Serileri:2
- Reinhartz, J. & Beach, D.M. (2004). *Educational leadership changing schools, changing roles*. Pearson and Ab.

- Şişman, M. & Turan, S. (2004). *Eğitim ve okul yönetimi, eğitim ve okul yöneticiliği*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Taymaz, H. (1997). *Uygulamalı okul yönetimi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No.180
- Torun, O. (1996). *Davranışsal bir süreç olarak yöneticilerde kendini geliştirme yaklaşımı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yörük, S. (2006). *İlköğretim okullarının örgütsel zekâ özelliklerini yansıtırma düzeyleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.